

Beroepscompetentieprofiel Ervarings- deskundigheid

Het Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid (BCP-E) uit 2013 is herzien. In verbinding met parallele ontwikkelingen in het vakgebied van ervaringsdeskundigheid is een nieuwe BCP-E gerealiseerd. Deze nieuwe versie van BCP-E beoogt de essentie te vatten van het beroepsmatig inzetten van ervaringsdeskundigheid in de breedst mogelijke zin. Het is bedoeld als een basis voor differentiatie naar verschillende niveaus en werksettings.

De Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid is een uitgave van Vereniging van Ervaringsdeskundigen (VvEd), Trimbos-instituut, Movisie en Kenniscentrum Phrenos. Mogelijk gemaakt door ZonMw. Het volledige BCP-E is te bekijken op vved.nl/kve.

Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid

Het vakgebied van ervaringsdeskundigheid en de activiteiten van ervaringsdeskundigen hebben in de afgelopen jaren een ontwikkeling doorgemaakt. Het perspectief waarvan uit het Beroepscompetentieprofiel Ervaringsdeskundigheid (BPC-E) in 2013 is geschreven is niet meer up-to-date. De ontwikkelingen maakten het noodzakelijk om een herziene versie van het BCP-E te realiseren.

Aanleiding

Het BCP-E 2013 is grotendeels geschreven vanuit het perspectief van de ggz en verslavingszorg. Dit was op dat moment een adequate weergave van de beroepspraktijkomgeving, omdat ervaringsdeskundigen op dat moment vooral in deze sectoren actief waren. Inmiddels heeft de inzet van ervaringsdeskundigen zich uitgebreid naar andere domeinen zoals jeugdzorg, somatische zorg, vluchtelingenwerk, forensische zorg, maatschappelijke ondersteuning en het sociaal werk. De activiteiten van ervaringsdeskundigen in deze domeinen hebben een eigen karakter, werkwijze en taal. Dit is een belangrijke aanleiding geweest voor deze herziening.

Daarnaast hebben de activiteiten van ervaringsdeskundigen ook een verticale ontwikkeling doorgemaakt. In toenemende mate zijn ervaringsdeskundigen werkzaam in leidinggevende, onderzoekende, coördinerende en beleidsfuncties. Ook de verschillende opleidingsinstituten hebben hierop geanticipeerd door het aanbieden van opleidingen met een ervaringsdeskundig perspectief op alle niveaus.

Deze herziening poogt de verbinding te leggen met parallelle ontwikkelingen in het vakgebied van ervaringsdeskundigheid zoals de realisatie van het Kwaliteitsstelsel voor Ervaringsdeskundigen (KvE). Onder regie van de Vereniging van Ervaringsdeskundigen (VvEd), in samenwerking met Trimbos-instituut, Kenniscentrum Phrenos en Hogeschool Windesheim, is dit kwaliteitssysteem ontwikkeld. Het bestaat onder andere uit leerplannen, een generieke module en het Professioneel Statuut.

Professioneel Statuut

Er is onder andere gewerkt aan het ontwikkelen van beroepsregistratie, een beroepscode en een advies voor een dynamische kennisbank. Met de komst van deze producten bleek het nodig om het bestaande beroepscompetentieprofiel te actualiseren en te verbreden. Samen vormen ze met het hebben van een beroepsvereniging, een beroepscompetentieprofiel en richtlijnen voor opleidingen het Professioneel Statuut van de ervaringsdeskundige als beroep. Deze ontwikkeling maakt dat de uitwerking van een aantal onderwerpen niet langer in dit beroepscompetentieprofiel, maar in andere documenten zijn te vinden.

Inzet BCP-E

Dit BCP-E gaat over de beroepsmatige inzet van ervaringsdeskundigheid. Het is bedoeld als een basis voor differentiatie naar verschillende niveaus en werksettings. Het BCP-E is nadrukkelijk geen functieprofiel waarin beschreven staat wat een ervaringsdeskundige moet doen, kennen en kunnen. Wel kan op basis van het BCP-E een functieprofiel worden samengesteld. Voor instellingen in de diverse domeinen is het BCP-E behulpzaam om de verschillende taken en functies voor ervaringsdeskundigheid te onderscheiden. Scholingsinstituten kunnen het profiel gebruiken als basis voor het opzetten van een curriculum voor hun opleidingen.

Hiernaast kan het BCP-E worden ingezet als:

- referentiekader voor de (ervaren) ervaringsdeskundige om het eigen functioneren te toetsen, te ontwikkelen en te onderhouden;
- middel in discussies over de ontwikkeling van het beroep;
- basis voor HRM-beleid;
- bron voor voorlichting en informatie voor toekomstige ervaringsdeskundigen.

Opbouw BCP-E

Hoofdstuk 2: beschrijving beroepscontext en de positie van de ervaringsdeskundige
Hoofdstuk 3: betekenis van begrippen ervaring, ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid
Hoofdstuk 4: takenpalet ervaringsdeskundige
Hoofdstuk 5: kritische beroepssituaties en spanningsvelden
Hoofdstuk 6: competenties ervaringsdeskundigen
Hoofdstuk 7: verschillende beroepsniveaus

Beroepscontext

Het werkveld, en daarmee de context, van ervaringsdeskundigen is zeer breed. De essentie in alle contexten is dat ruimte wordt gemaakt voor ervaringskennis, zowel op uitvoerend als op organisatorisch en maatschappelijk niveau. De ervaringsdeskundige kan daarbij in diverse functies werkzaam zijn, zowel in het uitvoerende proces als in beleids- en organisatieontwikkeling. In de praktijk vervullen ervaringsdeskundigen dan ook vaak verschillende taken.

Het werkveld van de ervaringsdeskundigheid is bovendien nog volop in beweging. Zo zijn in het kader van de KvE een beroepsregister en een beroepscode voor ervaringsdeskundigen ontwikkeld.

Begrippen

Ervaringsdeskundigheid heeft alles te maken met het inbrengen, benutten en ontwikkelen van ervaringskennis als bron van kennis, naast wetenschappelijke en professionele kennis, ten behoeve van herstel en persoonlijke ontwikkeling. We onderscheiden we drie begrippen: Ervaring, Ervaringskennis (individueel en collectief) en Ervaringsdeskundigheid. De term 'Ervaringsdeskundigheid' reserveren we in het BCP-E enkel voor de beroepsmatige inzet ervan ten behoeve van deze doelstellingen.

Twee pijlers: methodische zelfhulp en emancipatie. De inzet van ervaringsdeskundigheid rust op twee pijlers. De eerste pijler bestaat uit ervaringsdeskundigheid bij het verkrijgen van inzicht in en ontwikkelen van persoonlijke ervaringskennis. Dit vatten we samen onder de noemer 'methodische zelfhulp'. De tweede pijler is opgebouwd uit ervaringen op het vlak van stigmatisering en discriminatie, en de gevolgen daarvan. De inzet van ervaringsdeskundigheid vanuit deze pijler richt zich op bevordering van empowerment in de zorg en in de samenleving.

Vrije ruimte als kernwaarde

"Vrije ruimte verwijst in de eerste plaats naar de vrije ruimte die ieder mens in zich heeft om de eigen levenskracht te hervinden, eigen keuzes te maken, betekenis te geven en nieuwe mogelijkheden te zoeken en te vinden. Het is de overdrachtelijke ademruimte die iedereen nodig heeft om zich te ontplooiën op een unieke en eigen wijze."

Vier kerntaken

De beroepsmatige inzet van ervaringsdeskundigheid richt zich op het ruimte maken voor de eigen en collectieve ervaringskennis. We kunnen hierbij vier kerntaken onderscheiden:

- Ruimte maken voor ervaringskennis bij het herstel of de persoonlijke ontwikkeling van mensen die ontwrichtende situaties en de gevolgen daarvan ervaren;
- Bevorderen van persoonsgerichte, gelijkwaardige en toegankelijke zorg, ondersteuning en dienstverlening;
- (Beleids)beïnvloeding van de systeemwereld om die dienend te maken aan de leefwereld en zodoende empowerment, diversiteit en inclusie te bevorderen;
- Eigen en collectieve ervaringskennis inzetten ter versterking van het vakgebied en de positionering van het beroep.

Een ervaringsdeskundige heeft het vermogen om op grond van eigen en collectieve ervaringskennis ruimte te maken voor het verkennen, ontwikkelen en benutten van ervaringskennis.

Kritische beroepssituaties en spanningsvelden

Ervaringsdeskundigen krijgen regelmatig te maken met situaties waarin ruimte maken voor ervaringskennis tot spanning leidt. De onderwerpen hieronder kunnen spanningsbronnen zijn bij de inzet van ervaringsdeskundigheid.

- De relatie ervaringskennis, professionele en wetenschappelijke kennis
- Nabijheid en afstand
- Zingeving en zinloosheid en pijn kunnen verdragen
- Kracht en kwetsbaarheid
- Trots en schaamte, (zelf)stigma en uitsluiting
- Nieuwe en bestaande cultuurwaarden

Competenties

De volgende competenties zijn van toepassing op de beroepsmatige inzet van ervaringsdeskundigheid. De ervaringsdeskundige:

- Kan zich wederkerig en gelijkwaardig opstellen in contact en kan daarbij de eigen en collectieve ervaringskennis inzetten;
- Kan gebruik maken van methoden, technieken en hulpmiddelen passend bij het vakgebied ervaringsdeskundigheid;
- Kan op meerdere niveaus vanuit gelijkwaardigheid samenwerken en zich positioneren;
- Kan vanuit ervaringskennis veranderingsgericht adviseren over zorg, ondersteuning, dienstverlening en beleid;
- Kan conceptueel, normatief en beroepsmatig denken en handelen;
- Kan de eigen deskundigheid onderhouden en ontwikkelen.

Beroepsniveaus

Om de ervaringskennis goed in te kunnen zetten in de complexe praktijk van zorg en welzijn, gelden dezelfde kenmerken als voor de reguliere niveaubepalingen van de beroepspraktijk. Hierbij zijn de volgende criteria leidend: Complexiteit, Transfer (wisselwerking theorie en praktijk), Zelfstandigheid en Verantwoordelijkheid.

In het beroepsregister van ervaringsdeskundigen worden drie niveaus onderscheiden:

- Ondersteunend en assisterend ervaringsdeskundige
- Uitvoerend en coördinerend ervaringsdeskundige
- Coördinerend en leidinggevend ervaringsdeskundige